

Av 1940's historie VII

for et pa.

for verdensfreden.

Mine egne tanker i denne lerede fortalt om: Og senere lotos ayalag på Seydis og tilslutning til Marshall's for- sin tale i Harvard opfordret viske land til å bli enige om rad landene selv kan yde for er effektive, som kan ligang- nte Staters regjering.

Marshall sa ikke at De yde hjelp i et bestemt for det program han ønsket an sa bare at vi vilde under- ogram så langt det i praksis far as it may be practical.

Men andre talsmenn for beregning, som er gjen- som går ut på at planens koste oss mellom 5 og 8 mil- år i fire eller fem år. Disse gjort allerede før de europe- og gav en antydning av at tid i Washington har bestem- programmet omfang. Det er disse forhåndsoverlag har unge steder i Europa.

r Bevins og Bidaults initiativ, realliter gjør det nødvendig sagt et advarende ord. Det t De Forente Stater ut fra vil bestemme både hjelpens gen skal brukes og vilkårene en — for blstanden.

regjeringer i Europa som ik- st medlem av vår regjering omiske forpliktelser før kon- midlene. Vi må sikre oss ter å tro at enhver plan de m, autoantikvill vil bli godtatt.

Hvis ikke dette blir gjort vil en eventuell forkastelse i kongressen gi grunn til mis- kuffelse, som kan bringe i til de europeiske stater fare ut UNRRA fortsette sin virk- fordi vi da hadde besluttet at selv skilte foreta fordelin- g ikke lenger overlate det til kongressen gikk med på 350 til hjelpervirksomheten, gav gen frie hender til å bestem- skulde brukes. Kongressen millioner dollars skulde brukes i Ungarn, Italia, Polen, Tri- bare 15 millioner skulde kun- te for andre stater. Forut- så at amerikanske kommisjo- g kontrollere forbruket.

bevilget 400 millioner dollars kononistisk hjelp til Hellas og det også på pengene skal an- else av en amerikansk komité, åtte godkjenning av senatet. suffise for alle som ønsker et samarbeide mellom lande- inister Milloy ønsket å over- anen komité — hva har

Tanker og forutsetninger ved administrasjonsrådets dannelse.

Av Direktør Lorenz Vogt

Administrasjonsrådet blev dannet efter konferens mellem i første rekke justisminister Paaal Berg og minister Bratler. Dets sammensetning var foreslået av Høiesterett, men hadde dog — hvad den gang ikke var alment kjent — underrått en del foreslåinger forandret av tyskerne. Der var nemlig disse sikk vilde akseptere.

Administrasjonsrådet var juridisk sett en tysk instans opnevnt i henhold til — Hægerkonventionens bestemmelser om, at okkuperende kan nedsette den nødvendige administrasjon. Dette blev også den 17. april understreket i den proklamasjon som Regjeringen lot utsende over radio, hvortil det heter:

«Dette råd er nødt til å styre etter anvisning av den makt som med brutalt vold er trængt inn i landet. Det representerer derfor ikke norsk folkevillje, og har ikke rettsgrunnlag i noen norsk lov».

Den juridiske betraktning er riktig. Det hadde ikke rettsgrunnlag i noen norsk lov, men på samme måte som de senere kommissariske statsråder i Hægerkonventionens forloget av det norske Storting og den norske Regjering aksepterte regjer. Hvorvidt det representerte norsk folkevillje var et faktisk spørsmål, som ikke kan avleies med et postulat. Om det var nødt til å styre etter tysk anvisning vilde avhenge av dels evne til å hevde sig og måtte på det tidspunkt ennå være et tildels åpent spørsmål.

Hvorvidt var nu administrasjonsrådets stilling rent faktisk? Utover dets juridiske grunnlag — tyskerne rett til å opnevne den nødvendige administrasjon, hadde det den sterke moralske basis som lå i Høiesteretts opptreden og den «tillit» som blev vist Høiesterett i denne sak fra Næringsorganisasjonene og Arbeidernes faglige landsorganisasjon.

Det har sin betydning å komme til klarhet over de forutsetninger fra norsk og tysk side, som lå til grunn for dets opprettelse. De norske forutsetninger og de følelser hvormed det blev mottatt er relativt lett å kartlegge. Den tyske side er vanskeligere men vel så interessant.

De motiver som drev Høiesterett og folkeopinionen i det okkuperte strøk til dannelsen av administrasjonsrådet var såvel negativt som positivt betonet. Den negative side var ønsket om å bli kvitt Quisling — nær sagt for hvilken som helst pris. Dette ønske tør ha vært helt alment borte sett fra en meget liten krets innen N.S. N.S. hadde på det tidspunkt 4000 medlemmer. Av disse var svært mange forferdet over Quislings opptreden. En del av dem meldte sig ut, men en annen del botet sig senere for ham. I aprildegen har han ikke kunnet menste med.

Om sakens positive side — administrasjonsrådets dannelse — var meningene allerede den gang mere delte. Årsak var tilfellet innen Høiesterett er konstatert gjennom Ferdi-

mand Schjelderups bok. Men de var også dette innen næringsskret. Blant de menn som var til stede ved rådets opprettelse var det noen som bare utbetret utgjorde delik og som bare gjorde det av lojalitet mot Høiesterett. Innen det okkuperte område tarr dog antallet ha vært lite av de menn som så skyldens ved det som arbeide med okkupantene — som administrasjonsrådet gav uttrykk for. Fordele- ne trådte sterker frem. De Hambro i Stortinget på Hamar 9. april anbefalte nye forhandlinger med tyskerne taktet det ikke var overensstemmende med hans personlige oppfatning uttalte han bl. a.:

«Jeg er ikke overbevist om at man vilde kunne vinne det tilstrekkelige flertall i folket og i Stortinget for å føre en fortsatt «forsvarslinje», for å bruke det uttrykk. At det i steilhet vilde være den mer smertelige politikk, mener jeg er opplagt».

Det er ikke tvilsomt at folket i det okkuperte strøk ønsket den mindre smertelige politikk som administrasjonsrådet gav uttrykk for. Administrasjonsrådet har hatt folket bak sig, selvom mange i dag er i tvil om lenjen var riktig og finner det opportunt nu å demonstrere et standpunkt som de den gang ikke kav uttrykk for. Høiesterett hadde ved administrasjonsrådets opprettelse stort sett folket i det okkuperte strøk med sig.

Overfor de former, hvorunder rådet blev opnevnt gjorde det sig mere delte meninger gjeldende. Det gjaldt særlig to punkter: Paaal Bergs taketale og opnevnelsen av Quisling til depotchef. Disse ting kan ikke forståes uten at man er fortrolig med den fellesbedømmelse av situasjon som Paaal Berg gjorde sig skyldig i. Han mente at Quisling var en god mann som aldri vil komme igjen. Selv på det mest usympatiske lik kan man gaa en del blomster. Man må bare ikke risikere, at liket senere presenterer sig lys levende med blomstene i hånden og med krav på atter å knote en maktstilling. Det var denne undervurdering av Quisling som over 25. september førte til «statsakten» på Akershus 1. februar 1942. Denne undervurdering av Quisling innrømmes også av chefdirektør Jahn i hans artikkel i «Samtiden». Den kom også frem ved forskjellige andre anledninger fra medlemmer av administrasjonsrådet. Der var imidlertid andre som så med mere bekymringer på saken uten å få anledning til å komme til orde.

«Pritt Folk» proklamerte straks: Vi har gjort et skritt tilbake. Vi skal gjøre to frem. Men hvordan så tyskerne på administrasjonsrådet? Hvorfor gikk de med på dets dannelse? Hvorfor droppet de Quisling? Alt må ha sin grunn. Den gang var det ikke mulig å oppgjøre sig noen mening herom. Nu skimter man bedre konturene uten dog helt å kunne rekonstruere forholdet.

Der har ingen ledende tyske kretser gjort sig meget delte meninger gjeldende. Størst sett kan der antagelig tales om tre grupper.

Minister Bratler og hans nærmeste medarbeidere synes å ha vært uttrykksfulle og en viss tilstand. De har vist seg i sammenheng med dette råd og har ment å kunne gjøre det. Noen interesser for og ikke kjennetegn til Quisling er hans folk har Bratler beget bette. Hvor langt han har hatt fulmakt fra Berlin til å handle som han gjorde ved administrasjonsrådets opprettelse er ikke godt å si. Det er lite tenkelig at han ikke har ment sig å ha sig fulmakt. De han nok så snart blev svært temmelig brutalt, har han, dog neppe hatt noe positivt å holde sig til. For øvrig blev disse innstilling overfor administrasjonsrådet til en viss grad forsvart av Torboven knytt Quisling hadde fått menighet sig frem i Berlin.

Generalføret og Falkenhorst og hans folk har sikkert stilt temmelig ukjyldig overfor hele saken når der bare kunde herke ro i det okkuperte distrikt.

Interessen knytter sig til en mann ved navn Scheidt — en mann hvis navn stadig er kommet frem etter okkupasjonen. Etter tryd der nu foreligger har han vært i Norge lenge før okkupasjonen og har forbedt denne såvidt man kan forstå bak minister Bratlers rygg. Like etter okkupasjonen opptrådte han som forbindelseslinje mellom den tyske og den norske regjering. Quisling. Med den makt som denne mann hadde kunde administrasjonsrådet neppe vært dannet mot hans bestemte vilje. Hvilke motiver har så beveget ham og hans krets i aprildegen?

Av alt hvad vi nu vet synes følgende klart: Scheidt og hans krets — man kan kalle den den aggressive nærkrets — har den hele tiden holdt på Quisling som mannen som skulde gjennomføre nazismen i Norge. All deres opptreden må bedømmes som taktiske ledd for å nå dette mål. Den 14. og 15. april betet de sig for Bratlers ønske og Wehrmachts krav om ro i det okkuperte område så lenge kampene i Norge pågikk. De var av alle uttalelser fra norsk hold blitt klar over at den ro kunde ikke Quisling klare å skaffe. På den annen side måtte Quislings tilbakeenden skje i så pene former at han kunde komme igjen. Derfor Paaal Bergs taketale og Høiesteretts opnevne av Quisling til depotchef.

Det er en logisk konsekvens herav, at det første angrep av alvorligere art på administrasjonsrådet først kunde komme etter at de norske tropper nordpå hadde nedlagt våben. Da — men først da — hadde Wehrmacht ikke lenger den samme interesse av administrasjonsrådets evne til å holde ro i det okkuperte strøk.

Da først hadde den sterkt aggressive nazigruppe under Scheidts ledere friere spill. Da kunde Quisling atter begynne å virke.

Ser man det på denne måte blir der en logisk linje i den tyske opptreden og i spillet — det spil som neppe noen ledende nordmann den gang forstod og som ennå tarr stå uklart for de fleste. De tyske klager over at Kongen hadde forlatt landet, at der var sunget de forskjellige landes til og med Polens nasjonalsang osv. var i virkeligheten av underordnet betydning. Planen var lagt på forhånd av den gruppe som senere blev den avgjørende. Spørsmålet var bare om hvilken retning skulde setre.

LORENZ VOGT

78. årgang

sasjone riene?

en meng ben stjålet

benarsena s av tyve in.

edler, uniformer sted hvor politiet anholdt installerte i alle veresene i og op på loftet svagt fra et nittogå beslaglagt et ut til å være sger like etter ka-

ommer ikke bort slukkende skyde alle guttene fortell v kamerater om jele på Grorud og røsker. Det er typen kjenner navne jener, og ingen er det verste er at llene har vært er kommet i besistandene.

ir som hadde besenlet et par d lge militæreffekt r op til Rjukan ardengevidda for i fred og ro p for penger og an av våbenene er var det noen sene blev anholdt Oslo.

ir vært antydning trapsmennene. L har vært tilslutt anisasjoner. Krim på det nuværende tale sig noe men bekrefter at meget note.

tol i en not r rykter i Houge e dager har det utråkkede rik m't mappe i en automatisk nølge instruksjon v et bestemt på i Hauge sund en mappe som denne er nu i hadde tillatt n. Saken foran fortjning fra mds Daghlade i at foruten pistol en en notisbok i politisk metode de forskjellige id hadde delat glemt mappen. De hadde vært turat som bor i besund Hos